

Ekonomik Entegrasyon, Ülkeler Arası Yakınlaşma (Yakınsama) ve Avrasya Ekonomik Birliği

Ahmet Burçin Yereli*, Mustafa Kızıltan**, Emre Atsan***

Hacettepe Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü,

Ankara, Türkiye

*aby@hacettepe.edu.tr, **mustafa.kiziltan@hacettepe.edu.tr, ***

eatsan@hacettepe.edu.tr

Sunum Planı

- Giriş
- Teorik Arka Plan
- Orta Asya Entegrasyon Sürecinin Diğer Entegrasyon Süreçleri ile Karşılaştırılması
- Orta Asya'da Ekonomik Entegrasyon Süreci ve Entegrasyon Öncesi Ekonomik Durum
- Metodoloji
- Sonuç ve Öneriler

Giriş

- Orta Asya'nın değişen politik görünümü
- 1991 Sovyet dönemi sonrası
- 1997 Asya krizinin etkileri

Teorik Arka Plan: Ekonomik Entegrasyon Süreci ve Entegrasyon Türleri

- i. Sığ Entegrasyon
 - a. Tercihli ticaret anlaşmaları
 - b. Serbest ticaret bölgeleri
 - c. Gümrük birliği
 - d. Ortak Pazar
- ii. Derin Entegrasyon
 - e. Ekonomik birlik
 - f. Parasal birlik
 - g. Politik birlik

Teorik Arka Plan: Entegrasyon sürecinin başarılı olabilmesi için gereken koşullar

- a. Huzur ve istikrar
- b. Sürdürülebilir bir siyasi irade
- c. Rekabetçi ekonomiler
- d. Benzer bir ekonomik kalkınma aşamasında olmak
- e. Coğrafi yakınlık
- f. Entegrasyon öncesi ticari ilişkiler, entegrasyon öncesi yüksek ve entegrasyon sonrası düşük ticaret engelleri
- g. Ülke sayısının fazla olması
- h. Tercihli ticaret anlaşmaları
- i. Kazanç ve kayıpların paylaşılması
- j. Kurumların adil dağılım

Orta Asya Entegrasyon Sürecinin Diğer Entegrasyon Süreçleri ile Karşılaştırılması

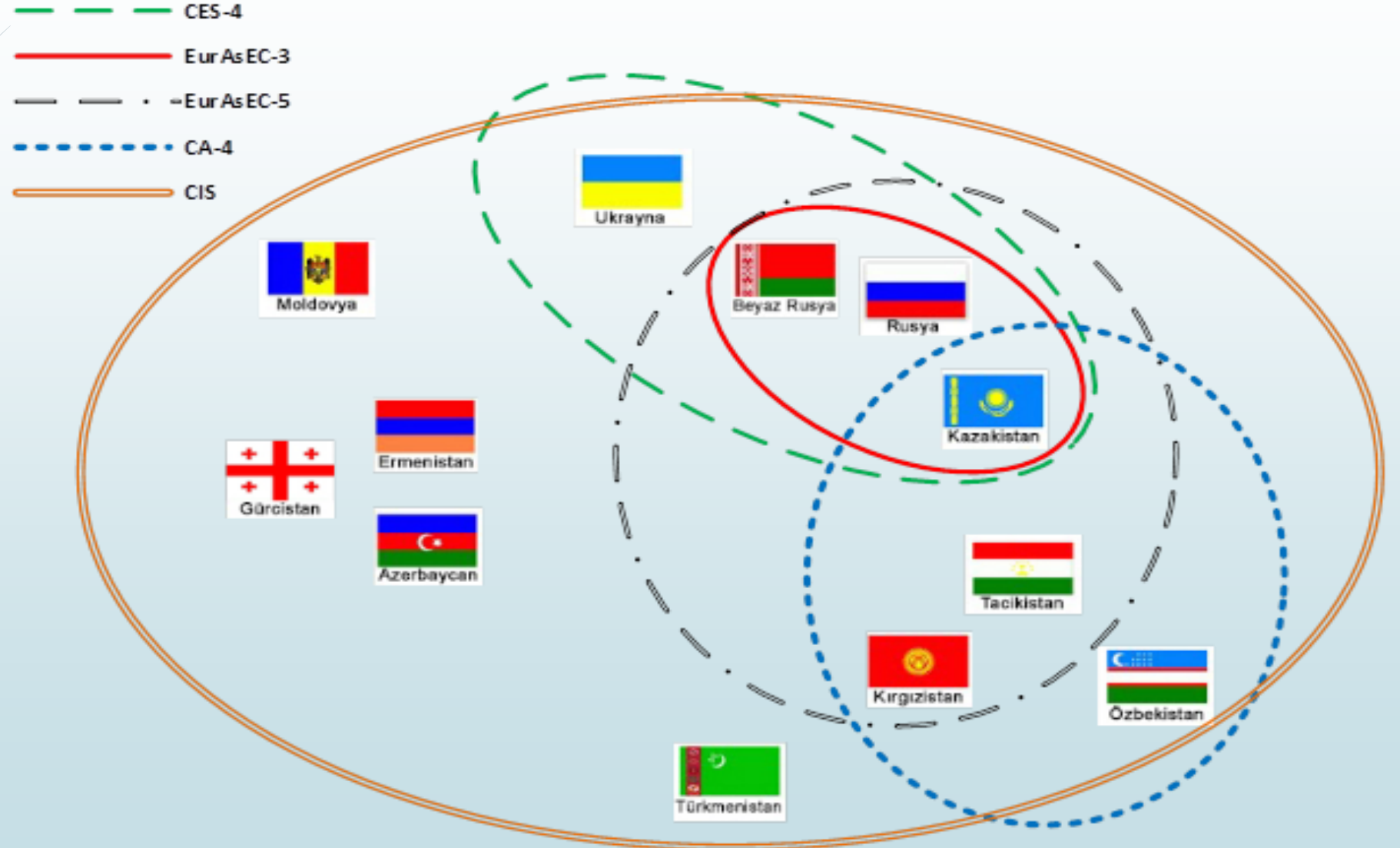
- Avrasya ve Avrasyacılık
- Avrupa Birliği entegrasyon sürecinin Avrasya entegrasyon süreci ile temel farklılıkları
- Orta Asya entegrasyon sürecinin başarı şansını düşüren bazı temel faktörler

Orta Asya'da Ekonomik Entegrasyon Süreci ve Entegrasyon Öncesi Ekonomik Durum 1

Sovyet dönemi sonrası Avrasya'da (başarılı veya başarısız) temel olarak beş bölgesel yapılanmadan bahsedilebilir;

1. BDT (CIS-12; Tüm post-Sovyet ülkeleri – Azerbaycan, Ermenistan, Beyaz Rusya, Kazakistan, Kırgızistan Cumhuriyeti, Moldova, Rusya Federasyonu, Ukrayna, Tacikistan, Gürcistan)
2. Avrasya Ekonomik Topluluğu (Eurasian Economic Community-EurAsEC)
 - a. EurAsEC-5 (Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Beyaz Rusya ve Tacikistan)
 - b. EurAsEC-3 (Rusya, Kazakistan ve Beyaz Rusya)
3. SES-4 (Tek Ekonomik Alan / Single Economic Space; Rusya, Ukrayna, Beyaz Rusya ve Kazakistan)
4. CA-4 (Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Tacikistan).

Orta Asya'da Ekonomik Entegrasyon Süreci ve Entegrasyon Öncesi Ekonomik Durum 2

Metodoloji

➤ Beta Yakınsama ve Yakınsama Hızı:

Az gelişmiş ülke (düşük kişi başı GSYİH'ye sahip), gelişmiş bir ülkeden (daha yüksek kişi başı GSYİH'ye sahip) daha hızlı büyüdüğü zaman Beta yakınsamadan bahsedebiliriz. Çalışmamızda mutlak yakınsamanın tespit edilebilmesi için Rapacki ve Prochniak (2009)'ın da uyguladığı çapraz kesit analizi yapılmıştır.

- Regresyon formülü:

$$\frac{1}{T} ((\ln y(T) - \ln(t))) = \alpha_0 + \alpha_1 \ln y(0)$$

- Beta (β) katsayısı yakınsama hızı:

$$\text{➤ } \beta = -\frac{1}{T} \ln(1 + \alpha_1 T)$$

Metodoloji

➤ Sigma (σ) Yakınsama

Ülkeler ya da bölgeler arasındaki gelir dağılımıyla ilgilenmektedir. σ yakınsaması olarak tanımlanan bu yakınsama türü, kişi başına gelirin standart sapmasının zamanla sürekli bir şekilde azaldığını öne sürer.

$$sd(\ln y(t)) = \alpha_0 + \alpha_1 t$$

Metodoloji: CIS ülkelerinde yakınsama

Tablo 2. CIS ülkeleri için beta yakınsaması regresyon sonuçları

Periyot	α_0	α_1	$t(\alpha_0)$	$t(\alpha_1)$	$p(\alpha_0)$	$p(\alpha_1)$	R^2	β yakınsama
1993-2013	0,0504	0,0007	0,5914	0,0653	0,5674	0,9492	0,0004	Hayır
1993-1997	0,2160	-0,0309	0,8489	-0,9712	0,4158	0,3543	0,0862	Evet
1998-2013	-0,0285	0,0138	-0,4174	1,6009	0,6852	0,1405	0,2040	Hayır

Tablo 3. CIS ülkeleri için sigma yakınsaması regresyon sonuçları

Periyot	α_0	α_1	$t(\alpha_0)$	$t(\alpha_1)$	$p(\alpha_0)$	$p(\alpha_1)$	R^2	σ yakınsama
1993-2013	0,5757	0,0107	53,837	11,665	3,0816	4,1752	0,8775	Hayır
1993-1997	0,6210	-0,0048	80,27	-1,504	4,2610	0,2294	0,4301	Evet
1998-2013	0,5373	0,0134	39,912	12,239	2,3682	7,2517	0,9145	Hayır

Metodoloji: EurAsEC-5 ülkeleri için beta ve sigma yakınsama

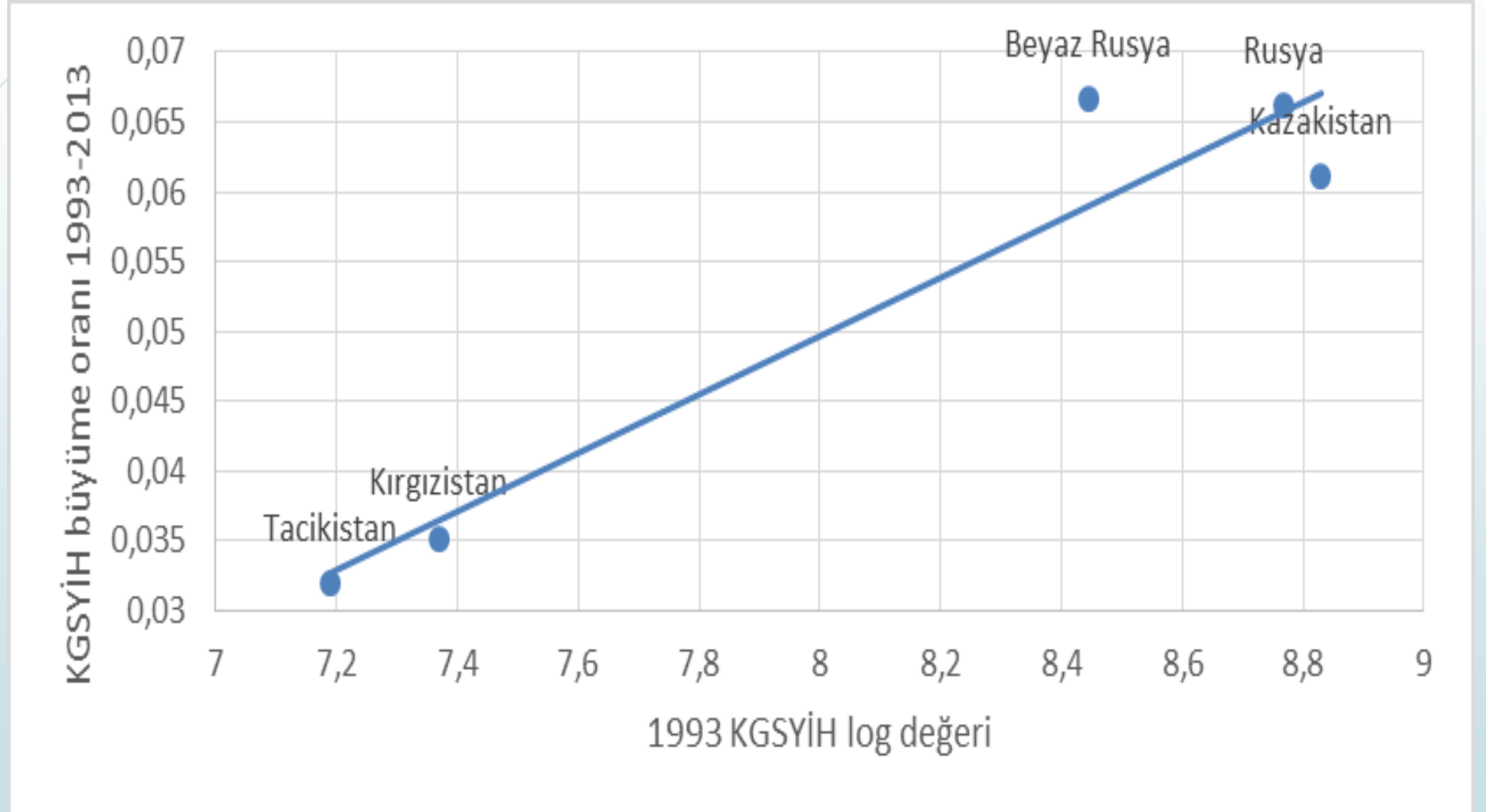
Tablo 4. EurAsEC-5 ülkeleri için beta yakınsaması regresyon sonuçları

Periyot	α_0	α_1	$t(\alpha_0)$	$t(\alpha_1)$	$p(\alpha_0)$	$p(\alpha_1)$	R^2	β yakınsama
1993-2013	-0,1183	0,021	-4,030	5,830	0,0275	0,0101	0,919	Hayır
1993-1997	-0,3850	0,0426	-1,65	1,487	0,1976	0,2337	0,424	Hayır
1998-2013	-0,0278	0,0132	-0,4298	1,6493	0,6963	0,1976	0,4755	Hayır

Tablo 5. EurAsEC-5 ülkeleri için sigma yakınsaması regresyon sonuçları

Periyot	α_0	α_1	$t(\alpha_0)$	$t(\alpha_1)$	$p(\alpha_0)$	$p(\alpha_1)$	R^2	σ yakınsama
1993-2013	0,8351	0,0167	75,713	17,715	4,8725	2,8538	0,9429	Hayır
1993-1997	0,7965	0,0371	64,712	7,3799	8,1310	0,0051	0,9478	Hayır
1998-2013	0,8381	0,0164	48,325	12,624	5,6039	4,8651	0,9192	Hayır

Metodoloji: EurAsEC-5 ülkeleri için beta ve sigma yakınsama

Metodoloji: EurAsEC-3 ülkeleri için beta ve sigma yakınsama

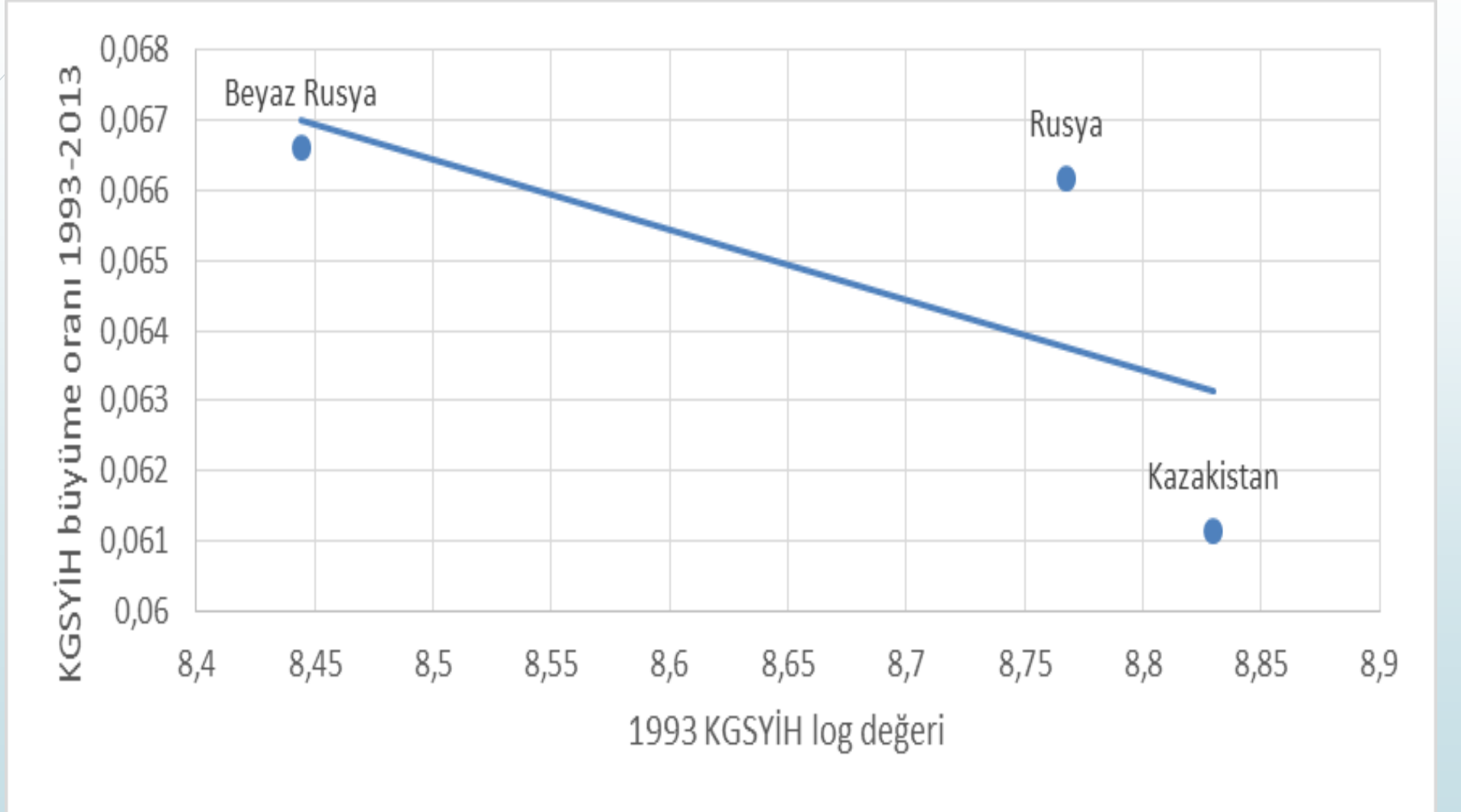
Tablo 6. EurAsEC-3 ülkeleri için beta yakınsaması regresyon sonuçları

Periyot	α_0	α_1	$t(\alpha_0)$	$t(\alpha_1)$	$p(\alpha_0)$	$p(\alpha_1)$	R^2	β yakınsama
1993-2013	0,1516	-0,0100	1,6174	-0,9280	0,3525	0,5238	0,4627	Evet
1993-1997	0,4088	-0,0489	1,0656	-1,1065	0,4798	0,4678	0,5504	Evet
1998-2013	0,1609	-0,0083	0,2751	-0,1230	0,8291	0,9221	0,0149	Evet

Tablo 7. EurAsEC-3 ülkeleri için sigma yakınsaması regresyon sonuçları

Periyot	α_0	α_1	$t(\alpha_0)$	$t(\alpha_1)$	$p(\alpha_0)$	$p(\alpha_1)$	R^2	σ yakınsama
1993-2013	0,1938	-0,0014	16,69	-1,4406	8,30	0,166	0,0984	Evet
1993-1997	0,2193	-0,0063	11,685	-0,8174	0,0013	0,474	0,1822	Evet
1998-2013	0,1567	0,0011	8,774	0,8557	4,6022	0,4066	0,0497	Hayır

Metodoloji: EurAsEC-3 ülkeleri için beta ve sigma yakınsama

Metodoloji: SES-4 ülkeleri için beta ve sigma yakınsama

Tablo 8. SES-4 ülkeleri için beta yakınsaması regresyon sonuçları

Periyot	α_0	α_1	$t(\alpha_0)$	$t(\alpha_1)$	$p(\alpha_0)$	$p(\alpha_1)$	R^2	β yakınsama
1993-2013	-0,1883	0,0281	-0,2971	0,3841	0,7944	0,7379	0,0687	Hayır
1993-1997	-0,4081	0,0428	-0,2656	0,245	0,8154	0,832	0,0282	Hayır
1998-2013	-0,2835	0,043	-1,3988	1,8062	0,2967	0,2126	0,62	Hayır

Tablo 9. SES-4 ülkeleri için sigma yakınsaması regresyon sonuçları

Periyot	α_0	α_1	$t(\alpha_0)$	$t(\alpha_1)$	$p(\alpha_0)$	$p(\alpha_1)$	R^2	σ yakınsama
1993-2013	0,2029	0,0132	22,881	17,366	2,7214	4,0812	0,9407	Hayır
1993-1997	0,1858	0,0254	26,963	9,0277	0,0001	0,0029	0,9645	Hayır
1998-2013	0,1907	0,0139	12,635	12,319	4,8099	6,6753	0,9155	Hayır

Metodoloji: CA-4 ülkeleri için beta ve sigma yakınsama

Tablo 10. CA-4 ülkeleri için beta yakınsaması regresyon sonuçları

Periyot	α_0	α_1	$t(\alpha_0)$	$t(\alpha_1)$	$p(\alpha_0)$	$p(\alpha_1)$	R^2	β yakınsama
1993-2013	-0,0696	0,015	-1,0762	1,7906	0,3944	0,2152	0,6158	Hayır
1993-1997	-0,2985	0,0335	-0,76	0,6593	0,5266	0,5775	0,1785	Hayır
1998-2013	0,004	0,0087	0,055	0,9052	0,9611	0,4609	0,2906	Hayır

Tablo 11. CA-4 ülkeleri için sigma yakınsaması regresyon sonuçları

Periyot	α_0	α_1	$t(\alpha_0)$	$t(\alpha_1)$	$p(\alpha_0)$	$p(\alpha_1)$	R^2	σ yakınsama
1993-2013	0,8145	0,0114	66,265	10,857	6,0768	1,3763	0,8612	Hayır
1993-1997	0,7592	0,0335	69,265	7,4895	0,0000	0,0049	0,9492	Hayır
1998-2013	0,8475	0,0091	49,085	6,9892	4,5099	6,3553	0,7772	Hayır

Sonuç ve Öneriler

- 1991'den itibaren ortaya çıkmış olan Sovyet sonrası dönemin fotoğrafı ortaya konmaya çalışılmıştır. Buna göre;
- Avrasya ülkeleri arası ticaretteki durumu geliştirecek önlemler alınmalıdır,
- Çalışmamızda, gelişmekte olan ülkelerde büyüme yakınsaması sonuçlarının geçiş ekonomisi dinamiklerinden etkilendiğini belirten (Dufrénot vd., 2009)' nin çalışmasına benzer sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre her ülkeye önerilen genel büyüme modelleri yerine ülke şartlarını dikkate alan modeller incelenmelidir,
- Ukrayna krizi entegrasyon açısından tekrar ele alınmalıdır,
- Avrupa Birliği'nde uygulanan destekleme fonu uygulamalarının Avrasya Birliği açısından artı ve eksileri değerlendirilmelidir.

İlginiz için teşekkür ederim.